

Följebrev till förslaget till partiprogram

Hej,

Det har äntligen blivit dags att släppa förslaget till nytt partiprogram för Vänsterpartiet. Vi i programkommissionen har arbetat i ett och halvt år med att ta fram det här förslaget och har länge sett fram emot att publicera det och se hur andra läser det.

Många av er har redan hört oss berätta om hur vi tänker - vi har varit ute på ett 80-tal träffar med partiföreningar och distrikt under 2023. Det har varit många fina samtal, med gott om kloka tankar vi tagit med oss i textarbetet.

Förslaget talar på många sätt för sig själv, men vi vill också berätta lite om hur tankarna gått i skrivprocessen. I det här dokumentet går vi igenom en del av det. Det innehåller tre delar: en om förslagets tankar kring Vänsterpartiet som politiskt projekt, en om formfrågorna och en avslutande del om hur vi resonerat kring några andra frågor.

Vi hoppas kunna vara ute i åtminstone distrikten under perioden fram till motionsstoppet den 8 februari. Vi kommer också ha en egen monter på Vänsterdagarna där vi kan svara på frågor. Kom förbi och berätta om dina intryck av programförslaget, så pratar vi om hur vi tillsammans kan göra det bättre!

Jens Börjesson

Sammanställande i Vänsterpartiets programkommission

1. Förslagets politiska projekt

När vi i Vänsterpartiets programkommission började vårt arbete med att ta fram ett förslag till ett helt nytt partiprogram var det med ett tydligt mål: att ge socialismen ett självförtroende och förutsättningar för att ta över initiativet från den nationalistiska högern. Verkligheten är på vänsterns sida.

Det rationella svaret

Ser vi till vilka politiska förslag som fungerar i verkligheten blir det snart uppenbart att vänsterpolitik är den rationella slutsatsen, inte bara en fin idé. Högern tvingas slå knut på sig själva för att hitta en logik i varför skolor ska ägas av riskkapitalister och varför vi inte alla människor kan få leva bra liv. Vänsterns lösningar är logiska, produktiva, omhändertagande, jämlika och ger oss bättre möjligheter att forma våra egna liv.

Vi har velat skriva ett program som börjar i det. Vi vill formulera Vänsterpartiets förslag på ett sätt som gör det enkelt och rationellt för många människor att stödja dem. Det ska vara enkelt att vara socialist och feminist.

En del i det har varit att knyta vänsterns världsbild till vardagliga erfarenheter och uppenbara problem. Vi har velat utgå från allmänt omfattade problembeskrivningar om t ex marknadsskolan eller bankerna och ta ett steg vidare till en mer konsekvent världsbild.

Arbete

Ett av skälen till att vänsterns lösningar fungerar är att de utgår från en självklarhet som en och annan miljardär gärna vill att vi ska bortse från: att det är med arbete vi bygger framtiden.

Vi har velat beskriva det djupt mänskliga i arbetet: att svara på våra behov och att göra det tillsammans med andra. Vi har utgått från ett brett arbetsbegrepp, som kan handla om att vårda, bygga och administrera, i hemmet, på jobbet eller i föreningslokalen. Allt det arbetet behövs för att samhället ska fungera.

Idag ser vi tvärtom hur vår potential ofta stukas. Trots att vi vill och kan göra så mycket för varandra, begränsas vi hela tiden av hur arbetet organiseras. Gamla maktstrukturer delar upp oss och håller oss tillbaka på djupt orättvisa sätt.

Vi har också velat synliggöra att arbetet ger människor makt. Stannar arbetet stannar också samhället. Genom att organisera den makten kan vi bygga upp bred, folklig förhandlingsstyrka.

Ägande

Ägandet hänger tätt ihop med varför vänsterns lösningar är rationella. En av de röda trådar som går genom programmet är att kapitalets ägande är ett av de bakomliggande skälen till många av de stora samhällsproblemen idag. Marknadsskolan är ett av de tydligaste exemplen och det går att öppna fler debatter på samma tema.

Vi behöver ägandeformer som har en helhetssyn på sin verksamhets roll i samhället. Det blir inte minst tydligt i klimatomställningen, där viktiga skiften i produktionen försenas för att ägarna sätter sin egen vinst före de stora samhälleliga målen. Det märks också i att kapitalet inte kan hejda sig från att ta varje chans att kortsiktigt exploatera vår arbetskraft ytterligare lite hårdare, skära ner lite mer på välfärden och investeringarna i människor, strunta i de långsiktiga konsekvenserna av att inte bygga upp det som får samhället att fungera.

För att kunna ta god hand om människors arbetsförmåga behöver samhället tvärtom ta god hand om människor. Kapitalet är en instabil kraft som vi behöver frigöra viktiga delar av produktionen från. Därför är ägandefrågorna centrala i programförslaget.

Makt och hopp

För att förstå det politiska landskapet behöver vi konfliktperspektiv. Politiska konflikter kommer ur olika intressen och avgörs av hur mycket makt människor kan bygga upp.

Ska vänsterns politiska projekt förändra samhället på riktigt, är det därför centralt med en analys av var makten finns och vilka sorters politiska reformer vi behöver prioritera. Det finns förstås inga enkla svar på det, men i programförslaget har vi velat lyfta fram just arbete och ägande som avgörande för maktförhållandena i samhället.

Makt och hopp hänger tätt samman. Vi har velat betona att det finns många människor som har tydliga gemensamma intressen i att frigöra sig från gamla maktstrukturer, bland annat för att det ger goda skäl till att ha hopp om förändring. Vi kan driva igenom saker

trots att de som tjänar på högerens politik sitter på pengar och makt. Hoppet gör det relevant att gå och rösta, organisera sig och lägga tid på politiskt arbete.

Därför har vi jobbat mycket med att skriva om den historiska bakgrunden på ett sätt som framhåller de framsteg som gjorts. I linje med det har vi också försökt undvika att hamna i nattsvarta problemformuleringar. Det är alltid enkelt att tänka att vi ska visa precis hur allvarliga de olika problemen är, för att alla ska förstå hur viktigt det är att förändra saker. Vi har försökt gå i en annan riktning: framhålla hur folkliga rörelser kunnat förändra mycket, att organisering spelar roll. I den meningen är det relevanta alltid att glaset är halvfullt.

Sammanhållning

Vår utgångspunkt är att det finns en stor potentiell maktbas för progressiva projekt. Högern arbetar med att underblåsa splittring och misstroende. Vi har tvärtom alla skäl att försöka bygga en så bred solidaritet som möjligt mellan människor. Utmaningen är att odla förtroende och sammanhållning mellan alla de människor som har gemensamma intressen av förändring.

Det ger sitt avtryck även i hur vi skriver. När vi beskriver orättvisor försöker vi göra det på ett sätt som många kan känna igen sig i, oavsett hur mycket vi har märkt av problemen i våra egna liv. Att samla många innebär att vi måste tala till många och skapa förståelse för varandra.

Det är en utmaning eftersom människor delas upp av många olika strukturer. Vi behöver analyser av hur de uppdelningarna ser ut för att kunna frigöra oss från dem. I programförslaget har vi försökt vara omsorgsfulla med hur vi resonerar kring det, för att visa att det är klokt att välja gemenskap. Vi vill att människor med vitt skilda liv och erfarenheter ska kunna känna sig hemma i Vänsterpartiet.

Att sammanhållning är en röd tråd i programförslaget har bland annat betytt att det varit viktigt för oss att synliggöra den strategiska funktion rasismen har haft för många högerkrafter genom historien. Vi har också försökt formulerat sakpolitiska förslag om till exempel tillgänglighet på ett sätt som visar att det är en del av en sammanhållen politik för att alla människor ska kunna leva goda liv, snarare än att göra en lista av olika förslag som riktar sig till olika grupper.

Frigörelse

En av poängerna med att göra frigörelse till en röd tråd i programförslaget är att det kan samla människor som möter ganska olika problem i sin vardag. Maktstrukturerna begränsar de allra flesta människors möjligheter i livet på olika sätt. En vänsterpolitik som bygger social och ekonomisk trygghet öppnar tvärtom nya möjligheter att leva friare.

Den frigörelsen har flera dimensioner samtidigt. En är frigörelsen från det som delar upp oss, som står i vägen för sammanhållning och kontakt mellan människor. En annan är frigörelse från det som håller oss tillbaka, som hindrar oss att använda hela vår potential, i våra egna liv och som samhälle.

Frigörelse är en bra ingång för att prata om att det vill är något större än att leva i dagens samhälle men ta bort orättvisorna. Investeringar, trygghet och klokare ägandeformer skulle frigöra vårt arbete och bygga ett långt bättre samhälle – som i sin tur skulle låta oss leva materiellt friare liv. Att slå in på en socialistisk väg är att börja en lång utvecklingsprocess som bygger något kvalitativt nytt och friare.

2. Förslagets form

Flera uppgifter för programmet

En av de saker som gör det till en utmaning att skriva ett partiprogram är att det är en text som behöver fylla flera helt olika funktioner samtidigt:

- Det ska både fungera som underlag för Vänsterpartiets studiearbete och vara läsbart för den som är ny i politiken.
- Det ska knyta ihop vår världsbild till en sammanhängande helhet, samtidigt som det ska vara möjligt för en kongress att ta ställning till varje led i ett resonemang.
- Det ska täcka mycket på ett begränsat utrymme, samtidigt som varje resonemang ska vara begripligt utan större förkunskaper.
- Det ska vara tydligt vad vi vill, samtidigt som det ska vara formulerat så övergripande att skrivningarna håller tio år senare.

Det kommer i någon mån alltid vara så att programmet upplevs som för ytligt av en läsare och för snårigt av en annan, för övergripande och för specifikt, för konkret och för abstrakt. Beroende på vem läsaren är kommer texten upplevas olika.

Vi har försökt skriva med djup och precision samtidigt som vi använder vanliga ord, och bara använt komplexa ord där vi upplevt att det verkligen behövts. De samhällsproblem vi tar upp ska vara enkla att känna igen, begripa och göra något åt.

Vi har använt en ganska bred palett av begrepp. Vi har velat visa att det är bra med olika perspektiv för att förstå världen, snarare än att slå fast vissa begrepp och ge dem en färdig definition. Vi tänker oss partiprogrammet som en ingång till en öppen och levande diskussion, där olika förklaringsmodeller får plats samtidigt. Vi hoppas att programmet kan ha ett levande språkbruk som hittat bra alternativ till begrepp som många redan har en fast föreställning om.

Den tumregel vi använt har varit att tänka oss en ny medlem som läsare och skriva så att den personen kan förstå resonemangen utan ytterligare förklaringar. Att ta in nya idéer är alltid en process som är lite krävande och blir enklare med ett särskilt studiematerial. Vår förhoppning är ändå att den som bestämmer sig för att förstå programförslaget ska kunna göra det, även om det tar ett par omläsningar av ett resonemang den personen inte stött på förut.

Disposition

Det nya programförslaget är ungefär en tredjedel kortare än det tidigare partiprogrammet. En av orsakerna till att vi kunnat göra det är att vi arbetat med att renodla den dispositionen vi använt och så långt som möjligt undvika upprepningar. Att många saker bara står på ett ställe gör också den demokratiska processen enklare, eftersom det går att förändra en linje utan att det krävs konsekvensändringar på andra ställen. Vi kommer försöka hålla på den principen och undvika att saker som redan står med skrivs in på fler ställen.

Programmet är indelat i fem avsnitt:

- **Inledningen** ger en enkel introduktion till vad Vänsterpartiet är för politiskt parti.
- **Arbete och gemenskap** formulerar en materialistisk grundsyn på hur samhällen och människor fungerar.

- **Frihetens hinder** beskriver maktstrukturer som präglar världen idag och står i vägen för den frihet vi människor behöver.
- **Våra svar** beskriver övergripande strategier för att frigöra oss från maktstrukturerna, genom organisering och politiska reformer.
- **Vänsterpartiets grundsyn i sakfrågor** fungerar lite som en bilaga där vi går igenom hur vi tänker kring olika politikområden.

Inledning

Inledningen är skriven för att läsas av nya eller potentiella medlemmar och ge dem goda skäl att lägga tid på just Vänsterpartiet. Den behöver också fungera för gymnasieelever, som ofta får i uppgift att läsa partiernas program.

Inledningens roll i helheten är att från början sätta en inramning för programmet och introducera röda trådar. Den beskriver vilken roll Vänsterpartiet spelar i politiken och den riktning vi vill gå i.

Det har varit viktigt för oss att skapa en bred ingång till Vänsterpartiet. Den som vill vara med och genomföra de bra saker vi föreslår är varmt välkommen – det behövs inte mer än så.

Vi har velat undvika en inledning som ger budskapet att det bara är den som redan identifierar sig med vissa begrepp som hör hemma i Vänsterpartiet, eller att vi sitter på en komplett världsbild som du behöver underteckna i dörren. Vi kommer till ord som socialism och feminism senare i programmet, men vill låta dem växa fram genom texten som sammanfattningar av den riktning vi beskriver här.

Arbete och gemenskap

Innan vi kommer till att beskriva klassamhället, patriarkatet och andra problem, vill vi säga några mer grundläggande saker om vår samhällssyn och människosyn. Vi beskriver ett materialistiskt sätt att se på världen som betyder mycket för hur Vänsterpartiet tänker i alla politiska frågor. Det handlar bland annat om att försöka förstå världen som den är och utgå från människors praktiska verklighet, snarare än principer för hur saker borde vara.

Här börjar den röda tråden om arbete som något grundläggande mänskligt och avgörande för hur ett samhälle fungerar. Här börjar också tråden om frihet som ett mänskligt behov varje samhälle behöver sträva efter att svara på.

Frihetens hinder

De olika avsnitten i Frihetens hinder beskriver flera strukturer och kriser som präglar samhället idag och står i vägen för den frihet människor behöver.

Vi har medvetet undvikit att vara alltför intensiva i våra problembeskrivningar. Det är en del i att möta en ny läsare som inte redan är övertygad. Vi tänker också att vi sällan behöver berätta för människor hur orättvist samhället kan vara – de vet det redan. När vi bygger bred sammanhållning går det också utmärkt att ha olika erfarenheter av problemen. Det vi framför allt samlas kring är vad vi vill förändra och hur vi bygger makt för att genomföra det.

Det handlar också om ett skifte mot att bygga hopp snarare än att försöka engagera människor genom att betona hur nattsvart läget är. Vi har velat knyta an till vardagliga erfarenheter och betona att politiskt arbete alltid har betytt mycket för att skapa ett bättre samhälle. I linje med det har vi också velat beskriva maktstrukturerna som konflikter där det alltid finns betydelsefull makt på båda sidor, snarare än att se dem som absoluta ordningar.

Vi har velat renodla Frihetens hinder till att handla om hur samhället ser ut idag. Det handlar både om problembeskrivning och om att visa hur politisk förändring har sett ut, som lägger grunden för de resonemang om strategier och lösningar vi för senare i programmet.

Våra svar

Avsnittet Våra svar handlar om hur Vänsterpartiets politiska projekt ser ut. Det börjar med att beskriva hur vi tänker kring att bygga makt för att kunna förändra och varför bred sammanhållning är centralt för det. Det beskriver hur vi tänker kring de större politiska rörelser som behövs och hur vi som politiskt parti tänker för att agera genomtänkt och strategiskt.

Den del som heter Strategiska reformer beskriver hur de större politiska reformer vi vill se hänger ihop och bildar en

självförstärkande helhet. Vi beskriver inte själva reformerna mer konkret här, utan det kommer i nästa avsnitt. I stället resonerar den här delen kring vilka roller olika sorters reformer spelar i vår övergripande strategi.

Avslutningen av det samlar ihop vårt politiska projekt och avrundar hela den första delen av partiprogrammet. Här knyter vi ihop samhällssynen och det vi vill göra konkret till en beskrivning av socialism, som vi pratar om i första hand som en riktning men också som ett annat samhälle än det vi lever i idag.

Vänsterpartiets grundsyn i sakfrågor

Resten av partiprogrammet är skrivet som en kompletterande bilaga till den övergripande berättelsen, där vi tar upp olika sakfrågor och beskriver vilka politiska förändringar Vänsterpartiet driver på för. Avsnittet är lite av ett uppslagsverk med sakförslag och förhållningssätt på olika områden. Den här delen gör partiprogrammet till ett verktyg för kongresserna att ge partistyrelsen en bra grund att stå på när vi tar fram politiska ställningstaganden.

Texterna är ganska renodlade till att handla om politiska förslag. Vi har med enstaka meningar som ger lite bakgrund och knyter an till det tidigare, men har hållit hårt i tyglarna där för att texten inte ska växa.

Det har varit en utmaning att hitta en uppsättning rubriker i det här avsnittet som blir heltäckande utan att vara överlappande. Det skulle vara lätt att komma på fler rubriker, men vi vill undvika att olika reformer upprepas på flera ställen. Dels är det för att hålla tillbaka längden på partiprogrammet, dels för att det ska finnas ett och bara ett ställe där kongressen avgör hur vi ser på en viss sakfråga.

Det har varit viktigt för oss att vara öppna för att politik hela tiden behöver kunna förändras. Vi skriver i form av generella inriktningar framför absoluta krav, för att ge framtidens partistyrelser ett lagom handlingsutrymme i nya politiska situationer. Vi har försökt formulera problem och förslag så att texten håller också om tio år.

För att göra det har det varit viktigt att försöka fånga kärnan i de politiska linjerna. Vi vill att programmet ska ge en tydlig riktning utan att låsa Vänsterpartiet vid specifika positioner. Det innebär

också att det som står kan spela en tydligare roll i partiets ställningstaganden.

Ett problem vi sett är att partiprogrammet ibland kommit att överskugga valdokumenten, för att det varit formulerat lika konkret och men samtidigt innehåller krav som går längre, för att de är mer långsiktiga. Det kan ta udden av de utspel vi gör i valrörelserna, som då framstår som små jämfört med partiprogrammets skrivningar. Vi vill att det ska vara tvärtom: att partiprogrammet ger en mer lös och övergripande berättelse medan valdokumenten innehåller skarpa, spännande krav som skulle kunna bli verklighet med ett bra valresultat.

3. Övrig bakgrund

Programkommissionens roll i Vänsterpartiet

Vänsterpartiets kongress väljer inte bara en partistyrelse, utan också en separat programkommission. Vi som sitter i den kommissionen har ett helt annat uppdrag än partistyrelsen, som stadgarna formulerar så här:

§ 123. Programkommissionens uppgift är att stimulera till debatt om för partiet väsentliga teoretiska, ideologiska och strategiska frågor, att utveckla partiets programmatiska ställningstaganden och att lägga förslag till kongressen i frågor som rör partiprogrammet.

Partistyrelsen har alltså inte varit med och beslutat om programförslaget, utan vi har olika ansvarsområden. Däremot har vi haft goda kontakter genom hela den här programprocessen.

Politiska förändringar i sakfrågor

Programförslaget ligger i stort väldigt nära den politiska praktik Vänsterpartiet har idag och den riktning vi går i sedan tidigare kongresser antog strategidokumentet. Det innehåller några mjukare skiften i sakfrågor, som framför allt handlar om betoning:

- I avsnittet om marknadsskolan betonar programförslaget att gemensamt ägande är det tryggaste alternativet för att säkra att skolor drivs med helhetssyn och genuin omsorg om elevernas bästa (rad 1119). Det innebär att samtidigt som vi ser att det stora problemet är de aktörer som bara är där för pengarna, är det i första hand fler gemensamt ägda skolor vi

vill se för att bygga upp ett stabilt och välfungerande skolsystem.

- I EU-kritiken innebär programförslaget en strategi som är öppen för olika vägar framåt, snarare än att rikta fokus helt på utträde (rad 1454). Att sätta de politiska grundfrågorna i första rummet är ett sätt att börja bygga upp ett brett stöd för en EU-kritisk hållning igen. Förslaget är delvis inspirerat av den linje det danska vänsterpartiet Enhedslisten har valt.
- I energipolitiken betonar programförslaget sänkta klimatutsläpp och en radikal utbyggnad av elproduktionen (rad 1185). Snarare än att peka ut vissa energislag beskriver programmet att de behöver jämföras sakligt i miljökonsekvenser och säkerhet.
- I gruvpolitiken finns en betoning på större gemensamt ägande, för att den ska drivas med ett långsiktigt helhetsperspektiv som ser till såväl de globala behoven som lokala naturvärden och den ekonomiska utvecklingen i närområdet (rad 1166).
- Programförslaget betonar också behovet av större gemensamt ägande i försvarsindustrin, för att säkerhetspolitiska nyckelbeslut ska fattas med ett helhetsperspektiv (rad 1398).
- Programförslaget lyfter fram att Sverige behöver ett medvetet och strategiskt förhållningssätt till de storföretag och stormakter som försöker skapa tekniska maktpositioner (rad 1245). Det innebär bland annat att gemensamt ägda verksamheter behöver agera samordnat för att undvika inlåsnings- och bygga upp långsiktigt pålitliga strukturer.

Ett parti som agerar

Vi har velat skriva ett program för ett Vänsterparti med en större politisk roll, som agerar och genomför reformer som många människor kan respektera och stödja. Vi får med oss folk genom att vara rimliga och ha en trovärdig plan för att göra saker bättre. Det är radikalitet i handling, inte bara i ord.

Det betyder också att Vänsterpartiet behöver kunna navigera komplexa politiska situationer strategiskt. Det är något annat än att stå vid sidan av och ha en åsikt. Vi vill att partiprogrammet ska ge

både tydlig riktning och ett stort utrymme för politiska ledningar på alla nivåer att agera i de situationer som uppstår.

Ingen uppräknig av perspektiv

Eftersom vi har velat beskriva kärnan i det Vänsterpartiet är som det vi gör snarare än det vi tycker, vill vi lägga fokus på politiska reformer och grundläggande strategier om t ex sammanhållning.

Därför har vi försökt skriva ett program som kommer vidare från den gamla diskussion som funnits i Vänsterpartiet om vilka -ismer som ska räknas upp när vi beskriver vår identitet. Den har inte lett till några egentliga insikter, utan fastnar i metafrågor om jämförbarheten mellan t ex ekologi och feminism som perspektiv, eller hur det skulle läsas om vi lägger till rasismen i en uppräknig.

Det syns tydligast i avsnittet Frihetens hinder, som försöker beskriva just det som står i vägen för att gå mot ett bättre samhälle. Där går vi in på hur olika saker hänger ihop med varandra utan att slå fast en lista över vilka perspektiv eller maktstrukturer som finns.

Riktning spelar större roll än slutmål

Den politiska utmaningen handlar om att visa att det är enkelt och rationellt för de flesta människor att ta samhället i socialistisk och feministisk riktning. Det viktigaste är den ände vi börjar i (klokare ägandeformer i skolan) snarare än hur det skulle kunna bli en dag i framtiden (demokrati på alla arbetsplatser).

Vänsterpartiet har inte någon plan för hur det perfekta samhället ser ut, och det är av goda skäl. Verkliga samhällen växer fram historiskt. I avsnittet Avslutning (rad 887) försöker vi ge visionerna rätt roll för den praktiska rörelsen: de handlar om hoppet om ett bättre samhälle.

Strategisk klassanalys

Det har varit viktigt för oss att utgå från ett marxistiskt förhållningssätt i synen på klass som framför allt handlar om klass som politiskt subjekt. Som en del strategin för sammanhållning har vi velat betona de breda gemensamma intressen de flesta delar. Vår utgångspunkt har varit att arbetarrörelsens politiska subjekt

historiskt börjat i LO-grupper och att vi märker i den politiska praktiken hur brett det visar sig kunna bli.

På samma sätt som med andra sätt där människor delas upp, har vi samtidigt velat betona att vi behöver förstå skillnaderna mellan människor för att kunna bygga upp den breda sammanhållning vi hoppas på (rad 146, 646). Vi har försökt beskriva de skillnaderna utan att dra upp gränser mellan människor inom det politiska subjektet. Det handlar om att se skillnaderna mellan löntagare är ett stort, komplext fält och att betona bred sammanhållning som strategi.

Vi behöver en bred ingång till en starkare klassmedvetenhet, som börjar i konkreta, gemensamma problem snarare än i att kategorisera människor i grupper och betona vad de inte har gemensamt. Det blir ofta komplicerat så snart vi ser till enskilda människors roller i arbetslivet, historia och självförståelse. Det blir ofta långt enklare när vi istället diskuterar vilka vägar framåt vi har gemensamma intressen av.

Omställningens roll i programmet

Vi har jobbat med att integrera omställningen i hela Vänsterpartiets politiska projekt. Vi tänker på det som ett genomgående tema snarare än som ett separat politikområde. I linje med den övergripande tanken om att vara ett parti som agerar, snarare än tycker, har vi framför allt velat prata om omställningen som ett konkret projekt.

Det hänger också ihop med ett större skifte i klimatdebatten: huvudfrågan har gått från att handla om att tro på klimatforskningen eller inte, till att handla om hur vi agerar på den insikten. Det ställer högre krav på Vänsterpartiet.

Samtidigt som vi velat vara tydliga med kapitalets helt centrala roll för att klimat- och miljöproblemen gått så långt, har vi också velat betona att vänstern måste ta ansvar för att svara på hur omställningen ska se ut konkret. Det räcker inte att vara emot det dåliga. Omställningen ställer både praktiska och politiska frågor till vänstern, som ofta saknar enkla svar (rad 398).

Vi har medvetet betonat omställningen till nya sätt att producera, eftersom det är en förutsättning för att komma ner i utsläpp nära noll. Just därför blir också ägandefrågorna viktiga för omställningen: det är långt enklare att genomföra radikala skiften om produktionen styrs med ett helhetsperspektiv.

Vår ambition har varit att synliggöra kapitalets roll i konflikten om omställningen, t ex hur fossilkapitalet har väldigt direkta intressen av att den inte blir av (rad 404, 437). Det leder också till en betoning av att det inte räcker med goda förslag för att genomföra omställningen, utan det behövs en politisk kraft som är stark nog att driva igenom saker trots att fossilkapitalet stretar emot (rad 461, 714, 863). Därför är den röda tråden om sammanhållning viktig för oss här. En framgångsrik omställning behöver bygga på en politisk strategi som kan vinna brett stöd.

Det gör det också viktigt att prioritera klokt i vilka förslag vi lägger fram. Här har vi velat betona att förslagen behöver bygga på evidens och ge stora effekter, samtidigt som de samlar människor snarare än delar upp oss (rad 738). Högern vill gärna göra kulturkrig av den här debatten, precis som med så mycket annat. Vi behöver komma förbi det för att göra verklig skillnad.

Stad och land

I programarbetet har vi noterat att de projekt som pågår om politik och organisering i förorter och på landsbygden också berör mer grundläggande frågor om Vänsterpartiets syn på att bygga ett sammanhållet land. Vi har tänkt att det antagligen kommer finnas goda skäl att utveckla vår analys kring det utifrån de strategier som tas fram i projekten. Vi har inte velat vara steget före i det, utan tror att det är bättre att kommande programkommissioner fångar upp de diskussionerna.

Nya skrivningar om organisation

En del av att vara ett parti som agerar, snarare än tycker, är att politisk och organisatorisk strategi tvinnas samman. Strategidokumentet har varit viktiga för att kongressen ska besluta om vilken sorts organisation vi vill bygga. Några av de ställningstagandena tycker vi passar i ett partiprogram, inte minst för att vi lägger fram ett förslag som resonerar mer uttryckligt om Vänsterpartiets politiska strategier. Därför ligger det ett avsnitt om det allra sist i programmet (rad 1483). Vi har velat hålla det på en övergripande och långsiktig nivå, eftersom det behövs ett stort utrymme för att utveckla det synsätt Vänsterpartiet har idag vidare.